

הארץ

איפה ולווט אנדרגראונד ומה קרה לדבורית שרגל || הסרט שהממסד דחה - והקהל נוהר לצפות בו

היא סגרה את בלוג התקשורת מכה ההדים שניהלה במשך תשע שנים, "ולווט אנדרגראונד", ומתרוצצת ברחבי הארץ עם סרטה התיעודי "איפה אלה קרי ומה קרה לנוריקו סאן?". למרות הצלחתו של הסרט בקרב הקהל, שום גוף טלוויזיוני לא מעוניין לשדר אותו, ודבורית שרגל מצהירה כי אף על פי שכילתה את חסכוניתיה על הפקתו, לעולם לא תפנה לשום קרן קולנוע

נרית אנדרמן פורסם לראשונה: 14.05.2015 16:00 עודכן ב: 15.05.2015 00:00

ביום שישי לפני שבועיים, בשעה 00:36, עלה לרשת פוסט חדש בבלוג ביקורת התקשורת הוותיק "ולווט אנדרגראונד". "קחו כוס מים ושבו", הומלץ בראשיתו לקוראים, ומיד לאחר מכן התברר כי מדובר בפוסט האחרון בהחלט בבלוג הזה. "אינני יכולה לכתוב יותר. אחרי תשע שנים וארבעה חודשים של כתיבה יומיומית, לבד-לבד, של 'ולווט אנדרגראונד', הבלוג לביקורת תקשורת שהמצאתי כשהיה פה מדבר שממה, מיציתי את הנושא לחלוטין מבחינת העניין שלי בו. כל יום היה קשה מקודמו, ולא מהיום. אני בתחושת מיצוי כבר הרבה יותר מדי זמן מכפי שהריתמוס הפנימי שלי מרשה לי", כתבה הבלוגרית, דבורית שרגל.

לצעד הזה אחראי במידה רבה הפרויקט שבו היתה שרגל שקועה בארבע השנים האחרונות – סרט התעודה הראשון שביימה, "איפה אלה קרי ומה קרה לנוריקו סאן?", ובו היא יוצאת למסע בעקבות הגיבורות הספרותיות של ילדותה. הסרט יצא להקרנות בסינמטקים ובמקומות אחרים בארץ בדצמבר האחרון, ועד מהרה התברר שגם בישראל של היום הקסם של נוריקו סאן ואלה קרי עדיין פועל על רבים.

ערוצי הטלוויזיה אמנם סירבו לרכוש את סרטה של שרגל לשידור, אבל אלפי צופים נהרו לצפות בו בסינמטקים ובהקרנות מיוחדות שהזמינו קיבוצים, ספריות, מתנ"סים ועוד (בסינמטק תל אביב לבדו צפו בו עד היום כ-4,000 בני אדם).

שרגל לא רק יצרה את הסרט לבדה, ללא מימון ממסדי, אלא גם שיווקה אותו בעצמה, בבלוגים שלה ובפייסבוק. התוצאה היא שגם היום, יותר מחמישה חודשים לאחר שיצא, הסרט עדיין מוקרן בהצלחה רבה בסינמטק התל-אביבי ובהקרנות ספורדיות ברחבי הארץ, ושרגל מצדה מתרוצצת בעקבותיו בחריצות ובמסירות, משוחחת עם הקהל ועונה על שאלות. זוהי בהחלט תפנית ממעשיה במשך יותר מתשע שנים, שבהן נברה מדי יום ביומו בכלי התקשורת, בחנה את הכותרות, השוותה את אופן הסיקור של אותן ידיעות בעיתונים השונים והצביעה על הבדלים ופערים בדיווח. היא הציעה פרשנות להבדלים הללו, עקבה אחר השתלשלות הסיקור לאורך זמן, בחנה בדקדקנות את הניסוח שנבחר לכותרות, עמדה על סתירות פנימיות שמצאה בהן לא פעם וגם העירה על טעויות הגהה. כמי שהיתה עיתונאית במשך שנים ארוכות, היא הכירה היטב את השיקולים העומדים בבסיס העבודה העיתונאית, את האינטרסים שמנחים לעתים כתבים ועורכים בכלי התקשורת, ולא היססה לחלוק עם קוראיה את המידע הזה. לא פעם מתחה ביקורת חריפה על כתבה מסוימת, הצליפה בעיתונאי כזה או אחר, או כתבה הערה סרקסטית על אופן הסיקור או מדיניות הדיווח של עיתון מסוים. למעשה, היא הזמינה את קוראיה להצטרף אליה מדי יום למסע של קריאה ביקורתית בתקשורת הישראלית.

"ולווט אנדרגראונד" הגיחה אל הרשת בליל שבת אחד, ללא כל תכנון מראש, לאחר שלשרגל, ששימשה אז סגנית העורכת של מגזין הבידור "רייטינג" ומבקרת הקולנוע שלו, נודע כי לא תמונה לתפקיד עורכת המגזין. "זו היתה החלטה ספונטנית שהתקבלה ברגע, מתוך תסכול על כך שלא קיבלתי את התפקיד שרציתי. לא חשבתי על כך לפני כן, לא תיכננתי את זה, לא היתה לי שום אסטרטגיה. ביום שישי בערב ניגשתי למחשב, כתבתי את המלה 'בלוג' בגוגל וראיתי שאני יכולה לפתוח בלוג בקלות, בתוך חמש דקות, למרות שלא הייתי אז בן אדם טכני במיוחד", היא מספרת. "הייתי מתוסכלת מכך שלא קיבלתי את התפקיד, וזו היתה דרכי למחות".

בתחילת דרכו עורר הבלוג עניין רב בקרב הברנז'ה התקשורתית, בין השאר משום שזהות הבלוגרית שכתבה אותו נותרה חסויה. "גם זו היתה החלטה אינטואיטיבית. כשהייתי צריכה לבחור שם לבלוג הרגשתי שזה צריך להיות משהו מחתרתי, ולא בשמי. זו לא היתה החלטה מודעת, וכך נולד הבלוג, בהחלטה של 60 שניות ובחמש דקות עבודה", מספרת שרגל. לאחר שישה חודשים שבהם הופרחו אינספור ניחושים באשר לזהות הכותב או הכותבת, ביוני 2006, היא חשפה את עצמה ככותבת הבלוג.

מאז ביסס לעצמו "ולווט אנדרגראונד" מעמד של בלוג ביקורת התקשורת המוביל בארץ וב-2012 הוא

זכה בפרס ביקורת התקשורת של האגודה לזכות הציבור לדעת. שרגל נדדה עם הבלוג כמה פעמים מפלטפורמה אחת לאחרת, מצאה אתרים שהסכימו לשלם כדי שתפרסם אותו ובלוש השנים האחרונות אפילו הצליחה להתפרנס מכתובתו – עניין שאינו מובן מאליו כאשר מדובר בבלוג אינטרנטי. לא היו לו המון קוראים, היא מציינת, כמה אלפים בסך הכל, אבל בגלל סוג הקהל שלו – שהורכב ברובו מאנשי תקשורת – הוא זכה לתהודה גדולה יחסית. ואולם, הסרט התיעודי שיצרה שינה את חייה, אומרת שרגל. "הוא הבהיר לי מה אני רוצה לעשות בהמשך, ולעומת זאת ביקורת תקשורת, והתקשורת בכלל, הפסיקו לעניין אותי באופן טוטאלי. זה שאין לי כרגע איך להתפרנס זה דבר שולי. כרגע אני לא רוצה לעשות מה שאני לא מאמינה בו, חשוב לי להיות נאמנה לעצמי, לא לזייף ולא לחלטר. והנסיעות עם הסרט ברחבי הארץ והשיחות עם הקהל הן כרגע מבחינתי עבודה לכל דבר".

היא אינה חושבת ש"ולווט אנדרגראונד" יותיר חותם על התקשורת הישראלית ואינה מאמינה שהיתה לו תרומה משמעותית לשיפור פני התקשורת. "אבל מאז הפרסום (על הפרישה) הגיעו אלי מאות תגובות מאנשים שכתבו לי דברים מאוד מרגשים", היא אומרת. "הם ציינו למשל שהשפעתתי על עולמם ושהם למדו להסתכל אחרת על התקשורת וכתבו כמה למדו מהבלוג וכמה הוא היה חשוב להם. אז אולי לא השפעתתי על התקשורת באופן ישיר, אבל לפחות השפעתתי על אנשים שהם צרכני תקשורת ועל האופן שבו הם צורכים אותה".

למצוא את הגביע הקדוש

ההרפתקה הדוקומנטרית של שרגל החלה לפני ארבע שנים, כאשר אירחה בביתה ילדה בת שלוש, בת של חברים. שרגל שלפה אז מהספרייה שלה שני ספרים, "אלה קרי הילדה מלפלנד" ו"נוריקו סאן הילדה מיפן", שהיו אהובים עליה במיוחד כשהיתה ילדה ואיפשרו לה להציץ לשגרת חייהן של ילדות במדינות אחרות ורחוקות באמצעות שילוב קסום של טקסט וצילומים. אלה היו ספרי הילדות היחידים ששרגל לא הרפתה מהם לאורך השנים והקפידה לשאת אותם איתה בנדודיה מדירה שכורה אחת לאחרת.

שני הספרים כבר היו בלויים, מרופטים ועייפים, אבל לנטע, הילדה, זה ממש לא הפריע. "רציתי לראות איך הספרים האלה ישפיעו על ילדת אייפד ואייפון, שבגיל שלוש כבר היתה בחו"ל הרבה יותר פעמים מכפי שאני הייתי עד היום", מספרת שרגל, "ולהפתעתי היא מאוד אהבה אותם. בכלל לא הפריע לה שהם מהוהים ובשחור לבן, וכשגמרתי לקרוא לה אותם היא מיד שאלה אותי אם אני יודעת איפה אלה קרי ומה קרה לנוריקו סאן. זה היה הסימן שלי לצאת לדרך".

אמנם גחמה של רגע כבר גרמה לשרגל להיכנס להרפתקה שליוותה אותה בסופו של דבר יותר מתשע שנים, אבל היא לא העלתה בדעתה שהפעם השאלה התמימה של ילדה בת שלוש תשגר אותה למסע קולנועי חוצה יבשות ורב תהפוכות, שיימשך ארבע שנים, בעקבות גיבורי הילדות האבודים שלה. שרגל גם לא חשבה שהמסע הזה ישאב את כל חסכוניותה אחר כך יגרום לה להסתובב במשך חודשים ברחבי הארץ באינספור הקרנות – אבל בסופו של דבר, זה בדיוק מה שקרה. בזכות שילוב מוצלח של הרבה עבודה קשה וקצת מזל, קרה לשרגל בסרט הזה מה שכל יוצר דוקומנטרי מאחל לעצמו: היא יצאה למסע חיפוש בלשי, שלעתים נראה חסר סיכוי, אחרי דמויות ששהו במחשכים במשך עשרות שנים, ולא רק שעלה בידה לתעד את המסע הסבוך, שלב אחרי שלב, בצורה מותחת ומסקרנת, אלא שהיא גם הצליחה למצוא בסופו של דבר את המחט בערימת השחת, את "הגביע הקדוש" שלה, את המטמון הדוקומנטרי שבעקבותיו דלקה, וזכתה לפגוש כמה מגיבורי הילדות שלה.

הסרט מפיח חיים חדשים בסדרת ספרים שראתה אור בשוודיה, בישראל ובמדינות נוספות בשנות ה-50 וה-60 של המאה שעברה. "נוריקו סאן הילדה מיפן" ו"אלה קרי הילדה מלפלנד", שמעוררים את בלוטות הנוסטלגיה של ישראלים רבים שהיו ילדים בעשורים הללו, הם שניים מסדרה של 17 ספרים שתיעדה בצילומים ובמלים את חייהם של ילדים במדינות שונות. הרוח החיה מאחורי הסדרה היתה צלמת עיתונות שוודית יהודייה בשם אנה ריבקין בריק, שאף שהיתה נטולת ילדים משלה אהבה לשהות בחברת ילדים והתעניינה בעולמם.

בין הסופרים שגייסה לכתיבת הספרים היו אסטריד לינדגרן ("בילבי") השוודית ולאה גולדברג הישראלית. לעברית תורגמו 14 מספרי הסדרה, והעורכת והמתרגמת בהוצאת ספרית פועלים שפרשה את חסותה עליהם היתה לא אחרת מלאה גולדברג עצמה, שהיתה, כך מתברר, חברה קרובה של ריבקין בריק. הסופרת והמשוררת תירגמה אותם לעברית ועיבדה – ועתה, בין השאר בעקבות הצלחת סרטה של שרגל וההתעניינות המחודשת בספרים בעקבותיו, החליטו בספרית פועלים הקיבוץ המאוחד להוציאם מחדש. שני הספרים שעומדים במרכזו של הסרט, "נוריקו סאן הילדה מיפן" ו"אלה קרי הילדה מלפלנד", יצאו לחנויות לקראת פסח, ומהדורות חדשות של ספרים נוספים בסדרה אמורות לראות אור בחודשים הקרובים.

שרגל, ילידת פתח תקוה, למדה קולנוע בבית צבי ובאוניברסיטת תל אביב ועבדה שנים רבות כעיתונאית, בין השאר ב"חדשות", "מעריב", "נשיונל ג'יאוגרפיק" ו"רייטינג". היא ערכה, כתבה והיתה מבקרת קולנוע במשך שמונה שנים וב-2006 החלה לכתוב כאמור את "ולוט אנדרגראונד".

את גילה שרגל מסרבת להסגיר. "אני לא יכולה לעמוד בזה, זה בלתי נתפש מבחינתי", היא מסבירה, "והסרט שלי הוא בעצם גם על זה - על גדילה, על התבגרות, על זיקנה, על כך שאנחנו בני חלוף - ולא רק על ספרי ילדות. זה משהו שלי קשה להשלים איתו. זה לא מהיום, זה מגיל 20, מין אובססיה כזאת של גיל, מין 'אוי אוי אוי, אני בת 20, מה יהיה'. אבל הסרט היה בשבילי סוג של פסיכותרפיה חדשה. אחרי כמה עשרות שנות פסיכותרפיה עברתי לקולנוע", היא מחייכת. "בעצם קוראים לזה ביבליותרפיה, לטיפול באמצעות ספרים וסרטים. רק בדיעבד הבנתי שזה מה שאני עושה. רק אחרי שהזמינו אותי להראות את הסרט באוניברסיטת חיפה ולהרצות בחוג לביבליותרפיה, רק אז הבנתי שזה מה שקרה לי".

בסרט, כאשר שרגל מצליחה לאתר חלק מגיבורי הספרים, היא מוצאת אנשים שכבר רחוקים כמובן שנות אור מאותם ילדים מתוקים שהיו כאשר ריבקין בריק צילמה אותם. בשביל שרגל המפגשים האלו כרוכים בהתרגשות גדולה, גם כשהיא מופתעת לרעה ממה שנגלה לפנייה. ליד ביתה של אלה קרי בלפלנד שבצפון שוודיה, למשל, היא מוצאת איילים צנומים ושבריריים, במקום אלה החסונים וההדורים שגידלה הילדה מהספר. ובמרפסת בית העץ שבו מתגוררת קרי, היא מופתעת לגלות, "תלויות גוויות איילים בדרכן לצלחת", כפי שהיא מגדירה זאת בסרט.

כשרגל פוגשת את גיבורת ילדותה היא מתלבטת לרגע אם לזנק ולחבק אותה, אך כשזו מכבדת אותה בבשר שעישה בעצמה, קשה לפספס את המבט המזועזע של שרגל. "אני לא מאמינה, האיילים שאלה קרי מגדלת מהיום שנולדה באהבה כל כך גדולה הפכו לפיסות בשר מעושן?" היא תוהה. "לספר לה שאני צמחונית?"

אבל ההתרגשות הגדולה במפגשים שלה עם גיבורי ילדותה, מסבירה שרגל, לא נבעה רק מן ההיבט הנוסטלגי הסנטימנטלי. "אל תשכחי שעשיתי את הסרט הזה לבד, כמעט בעשר אצבעות", היא אומרת. "נסעתי לכל המקומות האלה עם צלם, אבל זהו, לא היה צוות. כך שהייתי צריכה לחשוב כל הזמן על כל האופרציה, על 30 דברים במקביל. גם להתרגש מהמפגש, גם לצלם את זה, גם לדאוג לכל מה שקשור בהפקה של הסרט, כך שזה היה מאוד גדוש רגשית בכל המובנים. זה לא צופית גרנט שמפגישה את האחות והאח אחרי 30 שנה וכשהם מגיעים למפגש עומד מאחוריהם צוות של 30 אנשים. פה זו אני חווה את הסיפור, מצלמת אותו, מתעדת אותו וגם אחראית לכל ההתרחשות במבט-על. אז זה היה מאוד טעון ועמוס. היה מאוד מרגש, אבל גם לא פשוט ודי מלחיץ להיות בכל הכובעים האלה".

לא פשוט במיוחד היה הניסיון של שרגל לגייס מימון לסרטה. כאשר ניסתה לעשות זאת, הדלתות

נטרקו בפניה בזו אחר זו. היא מספרת שפנתה לכל הקרנות וגופי השידור שמשקיעים בסרטי תעודה, אך קיבלה תשובות שליליות מכולם. מקבלי ההחלטות בחלק מגופי השידור חשבו שזה סיפור לא מספיק מעניין, שאינו מתאים לשידור טלוויזיוני. הם טוענים בין היתר שהסרט לא התאים לתמהיל הערוץ, שפרטים רבים ממה שמתרחש בו כבר נחשפו ברשת תוך כדי עשייה, שהוא נוסטלגי ולא מציג אמירה חדה מספיק על המציאות העכשווית, שלא כל סרט שמצליח אצל הקהל מתאים לטלוויזיה, שהם מקבלים מאות הצעות בשנה ומתוכם יכולים להשקיע רק בסרטים מעטים ועוד. שרגל מצדה סירבה לוותר. היא החליטה שהיא "מתאבדת" על הפרויקט הזה, עומדת להשקיע בו את כל כולה. "השקעתי את כל החסכונות שלי בסרט", היא מספרת. "כידוע אני עיתונאית לשעבר, ולעיתונאים לשעבר, או בהווה, אין הרבה חסכונות, אבל את כל החסכונות שהיו לי השקעתי בסרט. לא התכוונתי לזה מלכתחילה, אבל ברגע שלא היה מימון לסרט משום גורם שהוא, אמרתי: אני אעשה את הסרט הזה ויהי מה. גם אם אצטרך בסוף למכור כליה, הסרט הזה ייעשה. וכך היה. הלכתי וכירסמתי בחסכונות שלי לאט לאט, עד שהם אזלו, ואז הצטרפה חברת ההפקות 'קסטינה תקשורת' של אמנון רבי, ואחריה גם תורמת בשם צביה דושניצקי".

שרגל לא ויתרה על אף הזדמנות לפגוש אחד מגיבורי הספרים, ולמרות העלויות הגבוהות קנתה כרטיסי טיסה בזה אחר זה. "כשקניתי את הכרטיסים ליפן, אמנון רבי רצה להרוג אותי. קניתי את זה מהכסף שלי, לא סיפרתי לו, והוא רצה להרוג אותי, לעזוב את ההפקה. הוא לא הבין למה אני עושה צעד התאבדותי כזה, למה קניתי כרטיסי טיסה כשאין לי קצה חוט. אבל מבחינתי כל העבודה על הסרט היתה אינטואיטיבית, עשיתי מה שהרגשתי לנכון, וכשקניתי מודעה בעיתון יפני ב-18 אלף שקל (במסגרת החיפושים אחר נוריקו סאן, נ"א) לא סיפרתי על כך לאף אדם, כי ידעתי שאנשים יחשבו שיצאתי מדעתי. אני זוכרת ששכבתי בלילה במיטה וחשבתי על הסכום הזה, שלא הוצאתי אותו בחיים על שום דבר. הקטנוע שלי עולה 10,000 שקל! שכבתי במיטה, הסתכלתי על התקרה ואמרתי לעצמי, 'את בסדר? את יודעת מה את עושה?'

כדי לגייס סכום נוסף שיאפשר לה להשלים את העבודה על הסרט, עשתה הבלוגרית הוותיקה את הצעד המתבקש ופנתה לאתר מימון המון. בקיץ שעבר, זמן קצר לפני שהחל מבצע "צוק איתן", היא פתחה דף פרויקט באתר הדסטארט, הפנתה אליו גולשים מ"ולווט אנדרגראונד", מבלוג נוסף שלה ששמו "לחיות את חייה" ומדף הפייסבוק שלה, והצליחה לגייס כך סכום מרשים של 106 אלף שקל. כ-570 בני אדם התחברו לסקרנות של שרגל והסכימו לשלוח את כרטיס האשראי שלהם כדי לגלות מה עלה בגורלן של נוריקו סאן ואלה קרי.

"יש אנשים שאומרים לי שזה לא אחראי לצאת לדרך אם אין לך מימון, אם אין לך סכום ראשוני, אבל אני ממש לא מסכימה", אומרת שרגל. "אני חושבת שעשיתי את המעשה הנכון. אין לי עניין גדול בכסף, אחרת לא הייתי עושה מה שאני עושה בחיים. אז אני לגמרי מרוצה. ברור שזה לא משהו שאוכל לעשות עוד פעם בחיים, אבל אני ממש לא מתכוונת לפנות ולבקש מהגורמים הממסדיים שקל אחד נוסף. הבנתי איך המערכת פועלת, איך האנשים שיושבים שם מקבלים החלטות ומה היכולות האינטלקטואליות והרגשיות שלהם להבין מה זה סיפור. אז תודה רבה, שיהיו בריאים, שימשיכו ככה ואני אמשיך בדרכי. אני מניחה שאם אעשה עוד סרט זה יהיה שוב בעזרת מימון המון, ולאט לאט, ולבד".

היא אינה חושבת שגופי שידור והקרנות סירבו להשקיע בסרט מתוך אג'נדה נסתרת או ונדטה אישית נגדה. "זה פשוט עיוורון של מחלקי הכספים", היא מציינת. "בכיר בערוץ 2 בא לצפות בסרט עם חברה שלי. משהסתיים נעמד ומחא כפיים, ולאחר מכן אמר לחברה, 'תגידי לדבורית שיש לה סרט נהדר'. החברה שאלה אותו, 'נו, תקנה?' והוא אמר - תוך שהוא יוצא מהאולם המלא - 'לא, זה לא סרט מסחרי, קרנות הקולנוע היו צריכות לתמוך בו, אבל מאחר שלא תמכו, לא אקנה'. לאור הלוגיקה הצרופה הזו נאלמתי דום. לקטור אחד שאל אותי, 'מישהו מגיבורי הספרים חבר באיזו כת? מכור לסמים?' משהשבתי בשלילה הוא אמר לי, 'אה, חבל'".

במקביל למסע בעקבות גיבורי ילדותה יוצאת שרגל בסרטה בעקבות ריבקיין בריק. "ברגע שהתחלתי לקרוא את סיפור חייה נשאבתי לתוכו, הוא מאוד מצא חן בעיני, וכך גם דמותה כאשה, כאשת קריירה וכמי שהמציאה משהו. ספרים מצולמים פרחו בתחילת המאה ה-20, והיא בעצם יצרה את הז'אנר של ספרי ילדים מצולמים", אומרת שרגל.

סיקרן אותה גם קשר הידידות שנרקם בין גולדברג לריבקיין בריק. "הן הכירו באירופה, לא ברור איפה, והיו מאותו רקע תרבותי — שתיהן דיברו רוסית, היו אינטלקטואליות, בנות למשפחות מרקע מסוים מאוד, ונהפכו לחברות וגם לקולגות לעבודה", מספרת שרגל. "הן היו ממש חברות, ויש סימוכין לכך במכתבים שמצאתי וביומן של לאה גולדברג, שבו היא מספרת שהתארח הרבה פעמים בבית של חנה ושל דניאל בעלה. ביתם בשטוקהולם היה מין סלון ספרותי, שבו הם אירחו אנשי תרבות, ספרות ופוליטיקאים ישראלים".

באוסף התצלומים הגדול של ריבקיין בריק במוזיאון בשטוקהולם מוצאת שרגל לא רק תמונות של ילדים מרחבי העולם ושל מפורסמים כמו סלבדור דאלי ואינגריד ברגמן, אלא גם תצלומים רבים של טקסי חגים יהודיים ותמונות המתעדות את הטיולים המשותפים שלה ושל לאה גולדברג בעולם.

"כנראה שהן היו חופשיות לטייל כך גם מפני שלשתיהן לא היו ילדים", היא מציינת בסרט. "המחשבה היתה: גולדברג נחשבת לסופרת ומשוררת של ילדים בסך הכל, והפרויקט המרכזי בחייה של אנה ריבקין היה ספרי הילדים האלה, אז איך זה בעצם יכול להיות, הרי לשתיהן לא היו ילדים?" אומרת שרגל, שאף היא, כמותן, נטולת ילדים. "אבל אני אומרת, זה שלאדם אין ילדים לא אומר שהוא לא מתחבר לילדים, או שאין לו משהו לומר על עולם הילדים, או שהוא לא רוצה ליצור משהו בשביל ילדים. מישהו בפייסבוק שראה את הסרט כתב לי, 'זה לא נראה לך מוזר שאחרי שאת מצהירה שאת לא רוצה ילדים את יוצאת ורודפת בכל רחבי העולם אחרי הילדים האלה מהספרים?' אז ענית לו שזה נכון, אבל זה לא איזה פיצוי על כך שאין לי ילדים, אלא משהו אחר, זה מרדף אחרי עצמי, אחרי הילדה שהייתי, אחרי הילדים שהיינו כולנו".